

Lausunto

14.03.2025

Asia: VN/3785/2024

Lausuntopyyntö: hallituksen esitysluonnos eduskunnalle rautatieliikenteen toimivaltaisia viranomaisia koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kuluttajaliitto ry (jäljempänä Kuluttajaliitto) kiittää mahdollisuudesta antaa liikenne- ja viestintäministeriölle kirjallinen lausunto otsikkoasiasta. Kuluttajaliitto esittää kohteliaimmin seuraavat huomiot:

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia (jäljempänä liikennepalvelulaki) ja eräitä muita lakeja. Rautatieliikenteen toimivalta ehdotetaan siirrettäväksi liikenne- ja viestintäministeriöltä Liikenne- ja viestintävirastolle. Ehdotetulla muutoksella tavoitellaan eri liikennemuodoilla järjestetyn julkisen liikenteen tehokkuutta ja yhteensovittamista valtion järjestämässä lento-, juna- ja linja-autoliikenteessä. Raideliikennelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että rautatiealan sääntelyelin siirrettäisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston yhteyteen.

Ehdotuksen mukaan rautatieliikenteen toimivaltaiset viranomaiset olisivat jatkossa HSL omalla toimivalta-alueellaan, kuten tähänkin asti, ja Liikenne- ja viestintävirasto sen ulkopuolella liikenne- ja viestintäministeriön sijaan (liikennepalvelulaki 182 §). Siitä, millä tavoin ja millä perustein rautatieliikenteen toimivalta-alueita voitaisiin muuttaa, säädettäisiin uudessa 182 a §:ssä. Toimivaltamuutoksia ehdottavia viranomaisia voisivat olla esimerkiksi kunnat, kuntayhtymät, maakuntaliitot tai seudulliset viranomaiset. Aloite muutokseen tulisi tällaisilta viranomaisilta ja tarvittavat lainsäädäntömuutokset valmistelisi liikenne- ja viestintäministeriö. Toimivaltamuutosten tavoitteena olisi edistää alueellista junaliikennettä siten, että se palvelisi alueellisen liikkumisen tarpeita. Samalla tavoitellaan sitä, että kunnille, kuntayhtymille ja alueille mahdollistetaan ostoliikenteen järjestäminen.

Kuluttajaliitto toteaa, että hallituksen esitysluonnoksessa ja ehdotetussa sääntelyssä näkyy vahvasti EU:n tavoite poistaa kilpailun rajoituksia ja mahdollistaa kaikkien rautatieyritysten yhtäläinen pääsy

hyödyntämään ratakapasiteettia. Vaikutuksia kuluttajiin on arvioitu niukasti, kuten muitakin vaikutuksia. Vaikutusarvioinnin niukkuutta on perusteltu sillä, että toimivaltamuutokset edellyttäisivät toteutuakseen lainsäädäntömuutoksia ja että vaikutuksia olisi arvioitava näiden muutoshankkeiden yhteydessä.

Toimivaltakysymys on keskeinen siksi, että toimivaltainen viranomaisen kilpailuttaa henkilöjunapalvelut ja tekee niitä koskevia sopimuksia. Jos toimivalta siirtyy alueellisille viranomaisille, nämä voivat arvioida alueensa näkökulmasta henkilöjunaliikenteen lisäämisen tarvetta.

Kuluttajaliitto toteaa, että yhtäältä vastuun siirtäminen alueellisille viranomaisille voisi edesauttaa paikallisliikenteen lisääntymistä ja yhteensopivuutta eri liikennevälineiden reittien ja aikataulujen välille. Toisaalta useiden eri toimijoiden tulo rautateille voi sisältää riskejä kuluttajan kannalta. Esitysluonnoksessa (s. 21) viitataan Espanjan markkina- ja kilpailuviranomaisen tekemään selvitykseen, jonka mukaan Espanjassa matkustajia ovat hyödyttäneet lisääntynyt tarjonta ja edulliset hinnat. Matkustajamäärät ovat kasvaneet ja kilpailu on tehostanut rautatiejärjestelmän käyttöä, mutta sen myötä myös junien myöhästymiset ovat lisääntyneet. Kuluttajaliitto huomauttaakin, että lisääntyvä kilpailu ja lisääntyvä määrä toimivaltaisia viranomaisia edellyttävät lisääntyvää valvontaa. Rautatiemarkkinoiden toimivuutta, tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä seuraa, valvoo ja edistää Suomessa rautatiealan sääntelyelin, jonka riittävästä resursoinnista on muuttuvassa tilanteessa huolehdittava.

Ylikarhu Ella
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf - Varsinainen vastuuvalmistelijä
Timo Niemi, juristi